

Käyttätymistieteellisestä näkökulmasta vero-oikeudellisiin johtopäätöksiin

Tarkastelussa aggressiivinen verosuunnittelu ja sen estäminen

KALLE MÄÄTTÄ | JUHA LINDGREN | ASKO LEHTONEN |
TIMO TORKKEL | SIRU KAUNISTO

VAASAN YLIOPISTON RAPORTTEJA 61

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Julkaisija Vaasan yliopisto
Laskentatoimen ja rahoituksen yksikkö, Talousoikeus.

Kirjoittajat Kalle Määttä
Juha Lindgren <https://orcid.org/0000-0003-2987-5276>
Asko Lehtonen
Timo Torkkel
Siru Kaunisto <https://orcid.org/0000-0003-3570-6663>

Raportti

ISBN 978-952-395-256-0 (pdf)
URN <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-395-256-0>
ISSN 2489-2580 (Vaasan yliopiston raportteja 61, verkkoaineisto)

Julkaisun nimi

Käyttätymistieteellisestä näkökulmasta vero-oikeudellisiin johtopäätöksiin : Tarkastelussa aggressiivinen verosuunnittelu ja sen estäminen

Asiasanat verotus, verosuunnittelu, lainsäädäntö, kognitiiviset vinoumat, vero-oikeus, vaikutukset

Rahoittaja Valtioneuvosto

Tämä teos on jaettu Nimeä 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä.

Tiivistelmä

Vaasan yliopiston tutkimus ”Käyttätymistieteellinen tieto ja sen hyödyntäminen verotuksessa”, joka on toteutettu osana Valtioneuvoston rahoittamaa ja Verohallinnon organisoimaa ”Aggressiivinen verosuunnittelu ja siihen perustuvan toiminnan estäminen” -tutkimushanketta. Tutkimus toteutettiin vuosien 2023–2025 aikana. Tämä yhteenveto käsittää tiivistelmän Kalle Määtän laatimasta laajemmasta tutkimuksesta ”Käyttätymistieteellinen näkökulma aggressiiviseen verosuunnitteluun ja yleisesti verotukseen”. Mainittu laaja tutkimus (163 s.) toimi erinomaisena lähtökohtana tarkasteltaessa käyttätymistieteellistä lähestymistapaa suhteessa verotukseen ja sen kehittämiseen. Sen perusteella tutkimusryhmä saattoi edelleen perustellusti suunnata tarkastelun ja vero-oikeudelliset johtopäätökset ilmiöön, josta toimeksiannossa käytettiin käsitettä aggressiivinen verosuunnittelu.

Mainitun tiivistelmän lisäksi tämä yhteenveto käsittää vero-oikeudellisia johtopäätöksiä, jotka konkretisoituvat tutkimusryhmän jäsenten laatimiin tutkimusta koskeviin artikkeleihin ja muihin esityksiin. Niiden lukumäärä nousee toiselle kymmenelle ja niihin on viitattu jäljempänä tässä yhteenvedossa. Kokonaisuuteen on lisäksi liitetty viittaukset Vaasan yliopiston Talousoikeudellisen informaation tutkimusryhmän jäsenten (Torkkel ja Lindgren) artikkeleihin, jotka julkaistiin loppuvuodesta 2025 tutkimusryhmän jo jätettyä työnsä tilaajalle ennen tutkimushankkeen päättymistä. Nämä artikkelit liittyvät kuitenkin välittömästi ja selkeästi kokonaisuuteen, jota tarkastellaan luvussa ”Vero-oikeudellisia johtopäätöksiä”.

Sisällys

TIIVISTELMÄ.....	III
1 KÄYTTÄYTYMISTIETEELLISEN TUTKIMUKSEN TIIVISTELMÄ	1
2 VERO-OIKEUDELLISET JOHTOPÄÄTÖKSET.....	4
2.1 Vero-oikeudellisesta tarkastelusta.....	4
2.2 Aggressiivisen verosuunnittelun torjunnasta veron kiertämisen estämiseen sekä oikeuden väärinkäytön kieltämiseen	5
2.3 Sääntelyn ja verotusmenettelyn edelleen kehittäminen oikeuden väärinkäytön estämiseksi.....	6
2.4 Jatkotutkimuksesta	9

1 KÄYTTÄYTYMISTIETEELLISEN TUTKIMUKSEN TIIVISTELMÄ

Aggressiivisella verosuunnittelulla tarkoitetaan lähtökohtaisesti rajat ylittäviin tilanteisiin liittyviä rakenteita, joissa on toimittu formalistisella tavalla lain kirjaimeen nojautuen, mutta lainsäätäjän mahdollistamia aukkoja ja verojärjestelmien yhteensopimattomuudesta johtuvia vajaaverotustilanteita epäasianmukaisesti hyödyntäen. Se siis asettuu verosuunnittelun ja veron kiertämisen väliseen rajapintaan. Käyttäytymistieteellisen tutkimuksen kannalta keskeisiä ovat puolestaan kognitiiviset vinoumat (*cognitive biases*) ja heuristiikat (*heuristics*). Myös tuuppauksesta (*nudging*) puhutaan usein tässä yhteydessä, kuten maksumuistutusten muotoilun vaikutus käyttäytymiseen. Tutkimuksessa analysoidaan erityisesti, miten ja millä reunaehdoin käyttäytymistieteellinen näkökulma on hyödynnettävissä aggressiivista verosuunnittelua ja sen torjuntaa analysoitaessa.

Käyttäytymistieteellinen näkökulma ei ole tullut eksplisiittisesti esille kovinkaan laajalti aggressiivista verosuunnittelua ja sen ehkäisyä analysoitaessa. Sen sijaan käyttäytymistiedettä on hyödynnetty paljonkin muun ohella maksumuistutusten ja yleisemmin viestintäkeinojen vaikuttavuuden analysoinnissa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että psykologinen työkalupakki ei voisi olla avuksi aggressiivista verosuunnittelua analysoitaessa. Käyttäytymistieteellinen näkökulman soveltuvuutta on arvioitava kuitenkin tapauskohtaisesti. Huomioon on otettava ensinnäkin kysymyksen kohde. Toiseksi avainasemassa on se yhteiskunnallinen tiedonintressi, jota tutkimus tai selvitys palvelee. Esimerkiksi vaikutusarvioinnissa psykologia voi avata näkökulmia uudenlaisiin päätelmiin. Esimerkiksi *status quo* -vinouma vaikuttaa siten, että verovelvolliset eivät muuta käyttäytymistään paljoakaan lainmuutoksen johdosta, vaan ovat tottumustensa vankeja. Lain tulokinnassa psykologia voi puolestaan avata uusia perusteluja sille, kuinka perusteltuja tietyt verosäännökset ovat. Esimerkiksi veron kiertämistä koskevaa säännöstä on voitu perinteisesti perustella opportunistisen käyttäytymisen torjumiselle, kun taas käyttäytymistieteellisesti esille nousee muun ohella epävarmuuden kaihtaminen: Ihmiset valitsevat mieluummin varmemman kuin epävarmemman vaihtoehdon. Käyttäytymistieteellisen keskustelun on lisäksi oltava läsnä aggressiivisen verosuunnittelun ehkäisyssä ja analyysissä aina viranomaisketjun alusta loppuun asti.

Tähdättäessä aggressiivisen verosuunnittelun ehkäisyyn keskeisenä lähtökohtana olisi tilannekuvan muodostaminen aggressiivisesta verosuunnittelusta; itse ilmiöstä, sen vaikutuksista sekä keinoista, joilla tätä verosuunnittelua voidaan tehokkaalla ja vaikuttavalla tavalla torjua. Merkittävää lisäarvoa olisi myös niistä kokemuksista, joita ulkomailta on saatu aggressiivisen verosuunnittelun ehkäisystä. Tilannekuvan muodostamisessa tärkeässä asemassa olisi Verohallinnon ja tutkimuslaitosten sekä yliopistojen välinen

yhteistyö. Muodostettaessa tilannekuvaa aggressiivisesta verosuunnittelusta on otettava huomioon ensinnäkin ne kognitiiviset vinoumat, jotka aiheuttavat käyttäytymisen vääristymistä, kuten vaikeaselkoisen lainsäädännön aiheuttama informaatioylikuormitus. Toiseksi on pantava merkille ne kognitiiviset vinoumat, kuten saatavuusheuristiikka, joita voidaan käyttää hyväksi tähdättäessä aggressiivisen verosuunnittelun torjuntakeinojen kehittämiseen.

Käyttäytymistieteellinen näkökulma aggressiiviseen verosuunnitteluun sisältää useita haasteita. Ensinnäkin lähestymistapa sisältää dilemman, koska vain muutamien tunnettujen käyttäytymisvinoumien huomioon ottaminen johtaa harhaanjohtaviin päätelmiin, kun taas kaikkien mahdollisten vinoumien huomioon ottaminen on käytännössä mahdoton tehtävä. Toiseksi kognitiivisilla vinoumilla on todennäköisesti erisuuntaisia vaikutuksia aggressiivisen verosuunnittelun laajuuteen. Esimerkiksi laiminlyöntiharha on omiaan pidättelemään aggressiiviselta verosuunnittelulta, mutta toisaalta koska aggressiivinen verosuunnittelu ei ole sanktioitua, tappionkaihtajuus ei pidättele aggressiiviseen verosuunnitteluun ryhtymiseltä. Kolmanneksi aggressiivisen verosuunnittelun vähentämiseen tähtäävät lainsäädäntötoimet ovat olleet omiaan hämärtämään verokohtelua ja lainsäädännön läpinäkyvyyttä. Psykologisena varjopuolena on myös se, että näin vähennetään viranomaisten omaa kannustinta kehittää menetelmiä verokeinottelun torjumiseksi (*undermining*). Neljänneksi lähestymistavassa on otettava huomioon verovelvolliset kokonaisuudessaan, koska kaikki verovelvolliset voivat syyllistyä laiminlyönteihin, vaikkakin hyvin eri syistä, ja vaikka syyksiluettavuuden aste on hyvin erilainen heidän välillään.

Hyvin keskeisessä asemassa käyttäytymistieteellisesti on se, minkälaisia yhteiskunnallisia tiedonintressejä aggressiivista verosuunnittelua koskeva tutkimus- ja selvitystyö palvelee. Oikeuslähdeopillisten sitoumusten takia käyttäytymistieteellä on hyvin vähäinen jalansija vero-oikeudellisessa ratkaisutoiminnassa. Laillisuusperiaate korostaa tätä seikkaa tavallista enemmän. Toisaalta harkittaessa Verohallinnon ohjeiden antamista tietystä asioista voidaan päättää, ettei ohjeita anneta, jos ohjeilla voisi olla epätoivottavia vaikutuksia aggressiivisen verosuunnittelun kannalta. Sitä vastoin veropolitiikka tarjoaa otollisemman maaperän käyttäytymistieteelliselle tutkimukselle ja sen tulosten hyödyntämiselle muun muassa, koska veropolitiikka eivät rajoita erilaiset oikeuslähdeopilliset sitoumukset. Vaikutusarvioineissa tulee aikaisempaa vakavammin ottaa varteen käyttäytymistieteelliset näkökohdat. Tämä johtaa toisaalta siihen päätelmään, että aggressiivisen verosuunnittelun käyttäytymistieteellistä analyysiä ei pidä nähdä itsenäisenä ja erillisenä saarekkeena, vaan se muodostaa osan hyvin laajaa kokonaisuutta: Yhtäältä kysymys on koko oikeusjärjestelmää koskevasta doktriinin muutoksesta, toisaalta koko ajattelutapaa koskevasta muutoksesta

Kokonaisuutena ottaen käyttäytymistieteen hyödyntäminen verotuksessa ja verotutkimuksessa on eräin osain hyvinkin mahdollista. Tämä riippuu tosin tiedonintresseistä ja

kysymyksenasettelun kohteesta. Keskeisenä havaintona on kuitenkin se, että aggressiivisen verosuunnittelun analyysissä käyttäytymistieteellä on ainoastaan rajalliset käyttöedellytykset.

Vaikka psykologinen näkökulma otettaisiinkin vastedes vakavammin huomioon, myös perinteiseen näkökulmaan on nojattava aggressiivista verosuunnittelua torjuttaessa. Riippumatta siitä, miten aggressiivinen verosuunnittelu määritellään ja miten sen ala määritetään, veropolitiikassa on tähdättävä laajapohjaisiin veroihin ja alhaisiin verokantoihin. Tämä tarkoittaa samalla verotukien vähentämistä mahdollisimman laajalti. Tällä tavoin voidaan vähentää kannustinta epäasianmukaisiin verontorjuntareaktioihin, mukaan lukien aggressiiviseen verosuunnitteluun.

Aihepiiristä tarjoaa esimerkin noteeraamattomasta osakeyhtiöstä saatavan osinkotulon alhaisempi veroaste sekä järjestelyt, joissa osakevaihtoa ja holdingyhtiötä käyttäen tavoitellaan mainitun osingon määrän kasvattamista. Esimerkiksi tätä ja eräiden vakuutusten erityistä verotusmenettelyä koskevissa, liitteenä olevissa lainopillisissa tutkimusartikkeleissa voimassa olevaa lainsäädäntöä sekä sen muuttamista arvioidaan laajan käyttäytymistieteellisen taustatyön pohjalta oikeustieteellisin menetelmin (Ks. Määttä & Torkkel, Verotus 3/2024 sekä Torkkel, Verotus 2/2025).

Edellä epäasianmukaisista verontorjuntareaktioista todetun kanssa samansuuntaisesti puhuvat niin neoklassiset kuin käyttäytymistieteelliset perustelut. Niistä mainittakoon sosiaalinenormit sekä pyrkimys verolakien yksinkertaistamiseen ja läpinäkyvyyteen. Myös verotuksen painopistettä voisi olla aiheellista tarkastella arvioitaessa mahdollisuuksia aggressiivisen verosuunnittelun vähentämiseen. Näin ollen tulo- ja elinkeinoverotusta olisi kevennettävä, kun taas muuta verotusta voitaisiin kiristää, jotta kokonaisveroastetta ei tarvitsisi alentaa. Tämäkin seikka osoittaa, että on tärkeää kartoittaa asiakokonaisuudet, joissa psykologiasta voi olla apua, ja haasteet, joissa psykologia ei ole keskeisessä asemassa.

2 VERO-OIKEUDELLISET JOHTOPÄÄTÖKSET

2.1 Vero-oikeudellisesta tarkastelusta

Tutkimuksen käyttäytymistieteellinen tarkastelu on kattava. Se tarjoaa useita lähtökohtia ja näkökulmia verotuksen ja viranomaistoiminnan kehittämiseen. Se sisältää myös eräitä verotuksen kehittämistä koskevia veropoliittisia suosituksia. Samalla tutkimuksessa tuodaan johtopäätöksenä esiin rajoitteita, joita käyttäytymiseen vaikuttavilla keinoilla on erityisesti aggressiiviseksi verosuunnitteluksi kutsutun toiminnan estämisessä. Edellä sanottu tiivistyy toteamukseen, jonka mukaan oikeuslähdeopillisten sitoumusten takia käyttäytymistieteellä on hyvin vähäinen jalansija vero-oikeudellisessa ratkaisutoiminnassa. Sen vaikutukset voidaan kuitenkin nähdä verolainsäädännön taustalla veropoliittisessa päätökenteossa.

Legaliteettiperiaate tulee ottaa huomioon vero-oikeudessa erityisesti verovelvollisten oikeusturvan takeena. Aggressiivisen verosuunnittelun käsite ei ole tarkkarajainen legaali-termi. Käsitteen arvostuksenvaraisuus ja epämääräisyys palvelevat julkista, toisinaan tarkoitushakuistakin keskustelua ja aiheuttavat siten omat ongelmansa. Verotuksen ja viranomaistoiminnan tulee sen sijaan olla yhdenmukaista, tarkkarajaista ja lakisidonnaista.

Toisen lähtökohdan tarkastelulle tarjoaa Verohallinnon toiminnan strategista suunnittelua ohjaava asiakkaiden segmentointi. Siihen perustuva ns. asiakaspyramidi kuvaa eri segmenttien ensisijaiset tavat toimia. Pyramidin yhdeksi kärjeksi erottuvat pääasiassa ne verovelvolliset, jotka eivät ohjauksesta, neuvonnasta ja helppokäyttöisistä palveluista huolimatta toimi eivätkä halua toimia oikein. Näihin tahoihin Verohallinnon toiminnoista kohdistuu ensisijaisesti verovalvonta, joka perustuu (vero)lainsäädännön tarkoin määrittämään julkisen vallan käyttöön¹.

Tässä tutkimuksessa on viitattu muun muassa vaikeaselkoiseen lainsäädäntöön ja sen aiheuttamaan informaatioylikuormitukseen, aggressiivisen verosuunnittelun vähentämiseen tähtääviin lainsäädäntötoimiin sekä niiden lainsäädännön läpinäkyvyyttä hämärtävään vaikutukseen. Niinpä keskeisenä johtopäätöksenä on, että tarkastelu edellyttää verolainopillista tutkimusta. Verotuksen valtiosääntöoikeudellisia reunaehtoja on edelleen kunnioitettava, eikä aggressiivisen verosuunnittelun torjunta saa johtaa aggressiiviseen

¹ Verotarkastus ja muu verovalvonta ovat Verohallinnon toiminnallista erityisaluetta, joka voi olla myös ennalta estävää ja ohjaavaa. Tässä yhteydessä se on kuitenkin tarkoituksenmukaista jättää verolainopillisen tutkimuksen ja tarkastelun ulkopuolelle.

verotukseen². Pelkällä verolain tulkinnalla ei verolakeja siten tule pyrkiä korjaamaan, vaan se on ensisijaisesti lainsäätäjän tehtävä.

Seuraavassa tematiikkaa tarkastellaan ensin oikeudellisesti aggressiivisen verosuunnittelun sijaan oikeuden väärinkäytön sekä sen kiellon näkökulmasta. Sen voidaan katsoa täydentävän veron kiertämistä koskevaa sääntelyä ja sen tulkintaa. Veronkiertodirektiivilähtöisen sääntelyn myötä myös ns. implementaatiotutkimus nousee keskiöön. Esimerkiksi kieliversioiden merkitys korostuu sekä direktiivin implementointiin perustuvan (KHO 2025:5) että puhtaasti kansallisen sääntelyn (KHO 2024:110) kohdalla.

Toiseksi tutkimus johtaa tarkastelemaan verotusta hyvän verojärjestelmän tasolla. Sen kriteerejä ovat muun muassa johdonmukaisuus, selkeys ja läpinäkyvyys, lainvalmistelun julkisuus ja vaikutusarviointi sekä viranomaistoiminnan ennakoitavuus. Viranomaisten toimintaa tulee kehittää näiden tavoitteiden suunnassa verotuksen kaikilla tasoilla ja niiden yhteistoimintaa kehittäen. Tätä koskevat havainnot voivat tukea myös veropoliittista ja oikeudellista päätöksentekoa sääntelyä ja verotusmenettelyä kehitettäessä.

2.2 Aggressiivisen verosuunnittelun torjunnasta veron kiertämisen estämiseen sekä oikeuden väärinkäytön kieltämiseen

Edellä on tuotu ilmi, että käyttäytymistieteen keinot ovat rajalliset, kun pyritään puuttamaan aggressiiviseksi verosuunnitteluksi luonnehdittuun toimintaan. Aggressiivisessa verosuunnittelussa verorasitus pyritään optimoimaan tavalla, joka ei ole välttämättä yhdenmukainen lain tarkoituksen ja tavoitteen kanssa. Aggressiiviseen verosuunnitteluun liittyy kohonnut riski siitä, että toiminta katsotaan oikeudellisessa ratkaisuharkinnassa veron kiertämiseksi³. Aggressiivisella verosuunnittelulla on näin ollen läheinen yhteys veron kiertämiseen.

Aggressiivinen verosuunnittelu paikantuu usein sellaisiin kohtiin, joissa lainsäädännön avoimuus tai sääntelyn yhteensovittamattomuus mahdollistavat veroetujen saavuttamisen. Esimerkkinä voidaan mainita TVL 35b.1 §:n 2 kohdan ja säännöksen ruotsinkielisen kieliversion ISL 35 b.1 §:n 2 kohdan välillä havaittu ristiriita⁴. Esimerkkinä voidaan mainita niin ikään myös osakevaihtoa koskeva voimassa oleva oikeustila, jossa osakkeet luovuttavan osakkeenomistajan verotuksessa sovelletaan vero-oikeudellista jatkuvuus-

² Aggressiiviseen verosuunnitteluun ei siten tule vastata aggressiivisen verotuksen keinoin. Aggressiivista verotusta koskevalle keskustelulle ei Suomessa ole ollut sijaa eikä aihetta tarkastella tarkemmin tässäkin yhteydessä.

³ *Kaunisto, Siru*. Veron kiertämisen tunnistaminen Oikeuden väärinkäytön kieltäminen VML 28 §:n tulkinnassa. Vaasan yliopisto, Acta Wasaensia 488, 2022, s. 36–37.

⁴ Ks. *Määttä, Kalle & Torkkel, Timo*. JA vai TAI – verolainopillinen ongelma (TVL 35b.1 §:n 2 kohta). Verotus 3/2024.

periaatetta, mutta osakkeet hankkivan yhtiön verotuksessa sovelletaan käyvän arvon periaatetta⁵.

Lainsäädäntöä ei voida laatia sellaiseksi, että se kattaisi aukottomasti tilanteet, jotka mahdollistavat aggressiivisen verosuunnittelun. Sääntelyllä voidaan kaventaa aggressiiviseen verosuunnitteluun liittyviä mahdollisuuksia, mutta sen avulla ei voida täysin estää veroja minimoivien rakenteiden ja järjestelyjen hyödyntämistä. Oikeuden väärinkäytön kieltäminen ja veron kiertämistä estävä sääntely toimivat oikeudellisena ja viimesijaisena ratkaisumeکانismina aggressiivisen verosuunnittelun estämisessä.

Oikeuden väärinkäytön kieltäminen on yleinen EU-oikeudellinen periaate, jonka mukaan oikeussubjektit eivät saa vedota EU-oikeuteen vilpillisesti tai käyttää sitä väärin. Oikeuden väärinkäytön kieltäminen toimii veron kiertämistä estävien säännösten tulkintaa ohjaavana periaatteena⁶. Oikeuden väärinkäytön kieltäminen ja veron kiertämistä nimenomaisesti estävällä sääntelyllä voidaan puuttua kuitenkin vain tilanteisiin, joissa on kyse veron kiertämisestä. Oikeuden väärinkäytön kieltäminen tai veron kiertämistä estävällä sääntelyllä ei siis voida puuttua toimiin, joista ei muodostu järjestelmälle vieraita veroetuja (esim. KHO 2017:78) tai toimiin, joille verovelvollinen esittää riittävät verotuksesta riippumattomat syyt. Näin on siitä huolimatta, että toimesta muodostuvaa veroetua pidettäisiin moraalisesti kyseenalaisena tai muutoin ongelmallisena. Tilanteissa, joissa aggressiiviseksi verosuunnitteluksi miellettyä toimintaa ei pidetä oikeudellisessa ratkaisuharkinnassa veron kiertämisenä, ei-toivottavaan toimintaan tulisi puuttua lainsäädännön keinoin.

2.3 Sääntelyn ja verotusmenettelyn edelleen kehittämisen oikeuden väärinkäytön estämiseksi

Vaasan yliopiston Talousoikeudellisen informaation tutkimusryhmän julkaisuissa verolainopillisen tarkastelun kohteena ovat olleet ne oikeudelliset tekijät, jotka ensinnäkin määrittävät aineellisia ja menettelyllisiä päätöksenteon reunaehtoja sekä toiseksi verovelvollisten päätöksenteon vero-oikeudellisia seuraamuksia. Näistä lähtökohdista tutkimusryhmän jäsenet ovat julkaisseet hankkeen aikana useita tutkimusartikkeleita, jotka liittyvät välittömästi ja välillisesti verojärjestelmän ja oikeustilan kehittämiseen. Myös pyynnöstä annetut lausunnot liittyvät osaltaan tässä esillä olevaan kokonaisuuteen.

Lähtökohtaisesti oikeustilaa sekä sen perustana olevaa normistoa sekä viranomaistoimintaa voidaan pitää maassamme hyvänä ja toimivana. Tämä lähtökohta on tarpeen pitää päälauseena mielessä myös jäljempänä esitettäviä osin kriittisiä huomioita tarkasteltaessa.

⁵ Ks. *Torkkel, Timo*. Osakevaihto. Verotus 2/2025.

⁶ *Lönnblad, Siru*. Oikeuksien väärinkäytön kieltäminen ja veron kiertäminen. Verotus 3/2019, s. 303 ja *Kaunisto* 2022, s. 186.

Hankkeen aikana julkaistuista artikkeleista ja muista julkaisuista on alla esimerkkejä⁷. Niistä kaksi ensimmäistä koskevat nimenomaisesti tutkimushankkeen käynnistyessä mainittuja esimerkki-ilmiöitä eli kapitalisaatiosopimusten sekä noteeraamattomista osakeyhtiöistä saatujen osinkotulojen verotusta. Julkaisut 3 a – 3 d liittyvät veronkiertodirektiivin implementointiin perustuvan sääntelyn sekä oikeustilan ja ohjeistuksen arviointiin (implementaatiotutkimus). Artikkeleissa 4-5 nostetaan esiin lain merkityssisällön erilaisista tulkinnoista johtuva pitkään ratkaisemattomana ollut ongelma, analysoidaan sitä koskevaa KHO:n ennakkopäätöstä ja arvioidaan kriittisesti esitystä lain muuttamiseksi. Seuraavat artikkelit (6-7) koskevat verotuen saajan jatkoluovutuksen verotuksen muutosta, jonka yhteydessä havaittuihin valmisteluun liittyviin puutteisiin perustuva oikeustilan huono läpinäkyvyys ja epä johdonmukaisuus ovat esillä eri tavoin. Kohdassa muuta 8 oleva julkaisu tarkastelee oikeustilan läpinäkyvyyden ja selkeyden näkökulmasta muutosten, ohjeiden ja algoritmien kytkeytymistä toisiinsa⁸.

- 1) Eräiden vakuutusten erityistä verotusmenettelyä koskevan sääntelyn sanamuodon ja valmisteluasiakirjojen kieliversioiden epäyhtenäisyys sekä tarve niiden muuttamiseen (*professori, OTT Kalle Määttä ja KTT Timo Torkkel: JA vai TAI – verolainopillinen ongelma (TVL 35b.1 §:n 2 kohta), Verotus 3/2024*). Korkein hallinto-oikeus on ennakkopäätöksessä KHO 2024:110 viitannut poikkeuksellisesti artikkeliin oikeudellisena lähteenä.
- 2) Osakevaihtoa ja sen osinkoverotusta koskevien vaikutusten muuttamisen oikeudelliset vaihtoehdot tilanteessa, jossa muutoksen valmistelu käynnistyi yhteiskunnallisen ja poliittisen keskustelun seurauksena (*KTT Timo Torkkel, Osakevaihto, Verotus 2/2025*)
- 3) Implementaatiotutkimus (Veronkiertodirektiivin – ATAD implementointi kansalliseen verolainsäädäntöön)
 - a. Implementaatiotutkimuksen kohteena on oikeuden väärinkäytön kieltä VML 28 §:n tulkinnassa (*KTT Siru Kaunisto: Veron kiertämisen tunnistaminen, Acta Wasaensia 488, 2022*)
 - b. Direktiivin artiklan sekä sen EVL:iin implementoitujen säännösten (EVL 18 a ja b §) vieraan pääoman kulujen / koron käsitteiden välistä eroa koskeva ongelma (*KTT Timo Torkkel: Korke - kirjanpidon ja verotuksen haasteita, Vero-opintopäivät 2023*)

⁷ Kaikki tässä mainitut Verotus-lehden artikkelit ovat saatavilla Verohallinnon käytössä olevasta sähköisestä lehdestä. Torkkelin esitys 3 b löytyy SVT ry:n ja Verotus-lehden järjestämien vuoden 2023 Vero-opintopäivien aineistosta. Kauniston väitöstutkimus 3 a on sähköisesti saatavilla Vaasan yliopiston open science -tietokannasta (Osuva).

⁸ Vaikka kaikki artikkelit eivät käsittele esimerkkejä ns. aggressiivisesta verosuunnittelusta, niissä tarkastellaan epä johdonmukaista oikeustilaa koskevia ongelmia, joihin verovelvolliset pyrkivät ratkaisemaan verotuksellisesti edullisella tavalla. Ratkaisut eivät aina jälkikäteen tarkasteltuina ole hyväksyttävän verosuunnittelun piirissä.

- c. Tarkastelun kohteena maastapoistumisverotusta koskevan artiklan implementointiin liittyvät kysymykset sekä hallituksen esityksen ja asiaa koskevan Verohallinnon ohjeen arviointi (*professori, KTT Juha Lindgren: Eräistä EU-oikeudellisista vaikutuksista vero-oikeudelliseen sääntelyyn, tulkintaan ja menettelyyn, Verotus 2/2024*)
 - d. Tarkastelun kohteena on kysymys, missä määrin väliyhteisölain muutos implementoi veronkiertodirektiivin vaatimukset (*KTT Timo Torkkel: Vastaako väliyhteisölaki veronkiertodirektiivin vaatimuksia?, Verotus 1/2025*)
- 4) Pitkään jatkunut epätieto sääntelyn sisällöstä ja sanamuodon oikeasta merkitysisällöstä (*oikeustieteen professori (emeritus), OTT, VT Asko Lehtonen: Toimittamatta jääneen ennakonpidätyksen määrä vero-oikeudellisessa maksuunpanossa ja vahingonkorvauksena, Verotus 4/2023*)
- 5) Edellisessä artikkelissa tarkasteltua problematiikkaa koskevan KHO:n ennakkopäätöksen arviointi ja analyysi sekä sen johdosta esitetyn lainsäädäntöehdotuksen perusteltu kritiikki (*oikeustieteen professori (emeritus), OTT, VT Asko Lehtonen: Toimittamatta jääneen ennakonpidätyksen maksuunpantava määrä - KHO 2024:36, Verotus 1/2025*)
- 6) Lain valmistelussa vaikutusarvionnin tekemättä jättämisen ja asiantuntijakuulemisen rajoittamisen vaikutukset (*professori Juha Lindgren: Huojennetun yritysvarallisuuden jatkoluovutus - TVL 47 §:n muutos ja sen vaikutukset, Verotus 3/2024*)
- 7) Lain valmistelussa aiemman voimaantulosäännöksen poistamisen sekä verolajikohtaisten Verohallinnon ohjeiden aiheuttamat ongelmat (*professori Juha Lindgren: Huojennetun yritysvarallisuuden jatkoluovutus - TVL 47 §:n soveltamisen erityiskysymyksiä, Verotus 5/2024*)
- 8) Muuta:
- a. Verohallinnon ohjeissa yleensä, mainitaan antopäivä, diaarinumero, voimassaolo, valtuutussäännös ja korvattu ohje. Lisäksi ohjeiden alussa selostetaan tiivistetysti ohjeissa tehdyt pääasialliset muutokset. Kiinteistövero-ohjeessa olisi tämän lisäksi syytä mainita, onko ohjeeseen tehdyt muutokset viety algoritmiin ja milloin nämä on viety algoritmiin. (*KTT Timo Torkkel: Kiinteistöveron haasteita - tulkinta muuttuu, muuttuuko algoritmi?, Verotus 3/2024*)

2.4 Jatkotutkimuksesta

Edellä esitetyn lainopillisen tarkastelun voidaan katsoa keskittyvän erityisesti kahteen keskeiseen teemaan, joiden tutkimukseen olisi tutkimusryhmän käsityksen mukaan perusteltua panostaa myös jatkossa.

Ensinnä tarkastelun kohteena on veron kiertämistä koskevaa sääntelyä täydentävän oikeuden väärinkäytön ja sen kiellon näkökulmasta tehtävä vero-oikeudellinen tutkimus (*aggressiivisen verosuunnittelun sijaan*). Tästä katso esimerkiksi *Timo Torkkel*, Tuloverokertomusta koskevien velvoitteiden välttelystä (KPL 7b:5). Liikejuridiikka 1/2025, s. 51–76. Toiseksi keskiöön paremman sääntelyn ja verotusmenettelyn keinoin viranomaistoinnin kehittäminen kaikilla tasoilla sekä hyvän verojärjestelmän tasoisten kriteerien – johdonmukaisuus, selkeys ja läpinäkyvyys, lainvalmistelun julkisuus ja vaikutusarviointi sekä viranomaistoinnin ennakoitavuus – tutkimus, arviointi ja kehittäminen (*aggressiivisen verotuksen pois sulkien*).

Talousoikeudellisen informaation tutkimusryhmän luovutettua raporttinsa alkuvuodesta 2025 hanke jatkui muilta osin vuoden 2025 loppuun. Sen vuoksi tämän yhteenvedon loppuksi viitataan vielä lyhyesti tutkimusryhmän jäsenten loppuvuoden 2025 aikana julkaisemiin artikkeleihin, jotka kytkeytyvät temaattisesti edellä esitettyyn tutkimukseen ja erityisesti sen vero-oikeudellisiin johtopäätöksiin.

Referee-artikkelissa ”Rekisteriviranomaisen määräämästä selvitystilasta ja selvitystilän lopettamisesta sekä kaupparekisteristä poistamisesta ja kaupparekisteriin palauttamisesta tulo- ja varainsiirtoverotuksessa”, joka julkaistiin Verotus-lehdessä 3/2025 (s. 319–330), Timo Torkkel tarkasteli harmaan talouden rajapinnassa olevaa ilmiötä.

Referee-artikkelissa ”Taseaukaisu ja sukupolvenvaihdoshuojennusta koskevia muita ajankohtaisia asioita”, joka ilmestyi Verotus-lehdessä 5/2025 (s. 668–679), Juha Lindgren tarkasteli perintö- ja lahjaverotuksen sukupolven vaihdosta koskevien säännösten tulkinnan ongelmallisuutta erityisesti ns. taseaukaisun näkökulmasta. Lakiin perustuvan ja lainsäätäjän tarkoituksen mukainen veroetu rajautuu julkaistujen tuomioistuinratkaisujen myötä oikeuslähdeopillisesti ongelmallisella tavalla, jonka mukaan lainsäätäjän ja soveltajan työnjaon selkeys voidaan asettaa kyseenalaiseksi.

Timo Torkkelin referee-artikkeli ”Yrityksen johdon vastuu veroista ja tilintarkastajasta verojen tarkastajana” ilmestyi teoksessa Ruohonen, Janne – Kihn, Lili-Anne - Rönkkö, Jaakko - Ala-Mikkula, Enni (toim.), Johto, kestävyys, omistajaohjaus. Tilintarkastuksen ja arvioinnin symposium -teos 2025. Tampereen yliopisto 2025 (s. 64–82). Artikkelit käsitteli verojen oikeellisuuden tarkastamista. Artikkelissa nostetaan esille myös aggressiivisen verosuunnittelun näkökulma ja miten sen pitäisi heijastua tilinpäätökseen ja tarkastukseen.

Vero-opintopäivien esityksessään (4.11.2025) ”Ennakollisen oikeusturvan takeet verotuksessa” Juha Lindgren tarkasteli sivullisen tiedonantovelvollisuutta, sitä koskevan sääntelyn edellytyksiä ja kehitystä Verohallinnon toimintavarmuuden ja tuloksellisuuden sekä sivullistiedonantovelvollisten ja verovelvollisten oikeuksien turvaamisen kannalta.